

Archeologisch vooronderzoek
Ter Schabbe (Anzegem)

Colofon

Ruben Willaert bvba

Auteur: Floris Beke & Tom Boncquet

Foto's en tekeningen: Ruben Willaert bvba

In opdracht van: Hyboma

D/2012/12.814/17

© Ruben Willaert bvba, Sijsele, 2012

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUD

Inhoud.....	3
1. Inleiding	5
1.1. Kader	5
1.2. Onderzoeksopzet en uitgangspunten	6
1.3. Ruimtelijke situering	6
1.3.1. Algemeen	6
1.3.2. Fysische geografie	7
1.4. Archeologische verwachting	8
2. Booronderzoek	10
2.1. Methode.....	10
2.2. Resultaten	11
2.3. Conclusie	13
3. Proefsleuvenonderzoek	14
3.1. Methode.....	14
3.1.1. Algemeen	14
3.1.2. Aanleg en documentatie van de proefsleuven	14
3.1.3. Uitwerking en databeheer	15
3.2. Resultaten	16
3.2.1. Profielopbouw en bodems	16
3.2.2. Archeologische Resten.....	18
3.3. Conclusies en aanbevelingen	27
3.3.1. Geïnventariseerde archeologische resten	27
3.3.2. Aanbevelingen	28
4. Literatuur	30
5. Bijlagen	31
Bijlage 1: Tijdslijn en Afkortingen.	31
Bijlage 2: Boorplan	32
Bijlage 3: Boorstaten.....	33
Bijlage 4: Zeefresidu's	40
Bijlage 5: Grondplan proefsleuvenonderzoek	41
Bijlage 6: Aardewerkinventaris	42
Bijlage 7: Bouwmateriaalinventaris	42
Bijlage 8: Natuursteeninventaris	42
Bijlage 9: Sporenplan met Taw hoogtes	43

Administratieve gegevens van het onderzoeksgebied

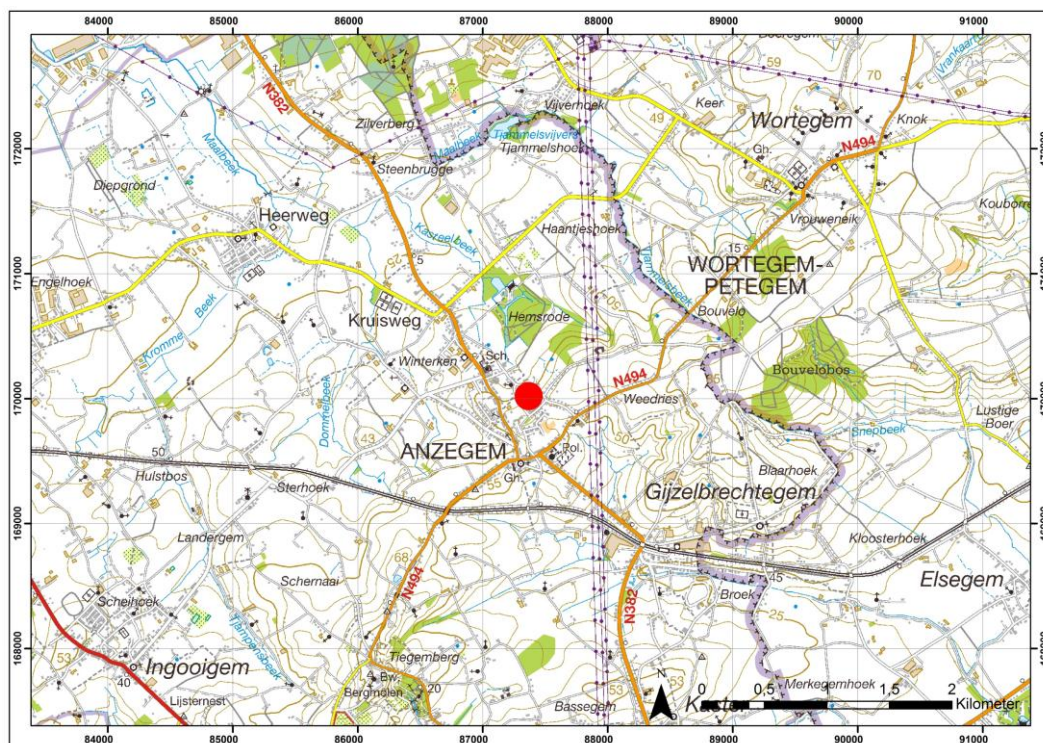
Provincie:	West-Vlaanderen
Gemeente:	Anzegem
Kadastrale gegevens:	Afdeling: 1, Sectie C, Percelen: 102B, 98, 97
Opdrachtgever:	Reginald Depraetere Hyboma Wilgenlaan 39 8610 Kortemark
Projectverantwoordelijke: (vergunninghouder):	Floris Beke Ruben Willaert bvba T: 050/36 28 20 E: info@rubenwillaert.be
Bevoegde overheid:	Jessica Vandevelde Agentschap Onroerend Erfgoed 8200 Brugge Koning Albert I-laan 1.2 bus 92 T: 050/ 24 81 81 E: jessica.vandevelde@rwo.vlaanderen.be
Wetenschappelijke begeleiding:	/
Metaaldetectie:	Floris Beke
Nr. opgravingsvergunning:	2012/354
Nr. vergunning metaaldetectie	2012/354 (2)
Projectcode:	ANZ-TS-12
Uitvoering van het veldwerk:	05/09/2012 – 07/09/2012
Beheer en plaats documentatie:	Onroerend Erfgoed, 8610 Zarren, Stadenstraat 39
Beheer en plaats van stalen en vondsten:	Onroerend Erfgoed, 8610 Zarren, Stadenstraat 39
Opp. Projectgebied:	1.82 ha
Opp. Onderzocht gebied:	0.2 ha

1. INLEIDING

1.1. KADER

Hyboma plant de aanleg van een verkaveling op het terrein gelegen tussen Ter Schabbe en de Kalkstraat (gem. Anzegem). Omdat de realisatie van deze verkaveling eventueel aanwezig archeologisch erfgoed dat zich in de ondergrond bevindt, zou kunnen aantasten, is door het agentschap Onroerend Erfgoed (OE) van de Vlaamse Overheid op het actueel plangebied een archeologische prospectie aanbevolen. Deze prospectie bestaat uit twee fasen. In eerste instantie werd het terrein door middel van een booronderzoek gescreend op aanwezigheid van vondstenconcentraties uit de steentijden. In een tweede fase werd het terrein verder geëvalueerd op jongere archeologisch sporen door middel van proefsleuven.

Het archeologisch onderzoek werd uitgevoerd door het archeologisch projectbureau Ruben Willaert bvba in opdracht van Hyboma. Van 25/06/2012 t.e.m. 29/06/2012 werd het karterend booronderzoek uitgevoerd, van 5/09/2012 tot 7/09/2012 werden er proefsleuven getrokken. Uitwerking en rapportage van de onderzoeksresultaten zijn gestart op 14/09/2012.

Figuur 1. Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied

1.2. ONDERZOEKSOPZET EN UITGANGSPUNTEN

Het terrein werd eerst door middel van een booronderzoek gescreend op aanwezigheid van vondstenconcentraties uit de steentijden. In een tweede fase werd overgegaan op een proefsleuvenonderzoek. Het doel van de prospectie met ingreep in de bodem is door middel van proefsleuven het terrein archeologisch en bodemkundig verder te evalueren. Wat is de aard, datering en bewaringtoestand van de al dan niet aanwezige antropogene bodemsporen?

Het karterend booronderzoek en de uitwerking van de onderzoeksresultaten werden uitgevoerd door T. Boncquet (archeoloog en projectverantwoordelijke), voor het veldwerk werd deze geassisteerd door A. De Roek (archeoloog).

De prospectie met ingreep in de bodem en de uitwerking van deze onderzoeksresultaten zijn uitgevoerd door F. Beke (archeoloog en projectverantwoordelijke) en J. Smet (archeoloog). Het onderzoek werd intern begeleid door D. Demey.

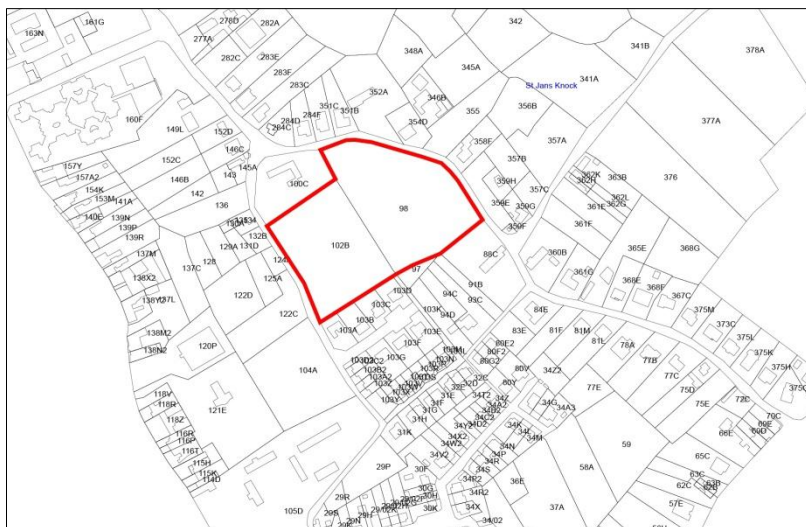
De terreininventarisatie is uitgevoerd in samenwerking met landmeter-expert G. Barbier (AR-TO, Brugge). Het kraanwerk is uitgevoerd door Tony Soenens.

Uitgangspunten voor het onderzoek vormden de bijzondere voorschriften opgenomen in de vergunning voor uitvoering van een archeologische terreininventarisatie 2012/354.

1.3. RUIMTELIJKE SITUERING

1.3.1. ALGEMEEN

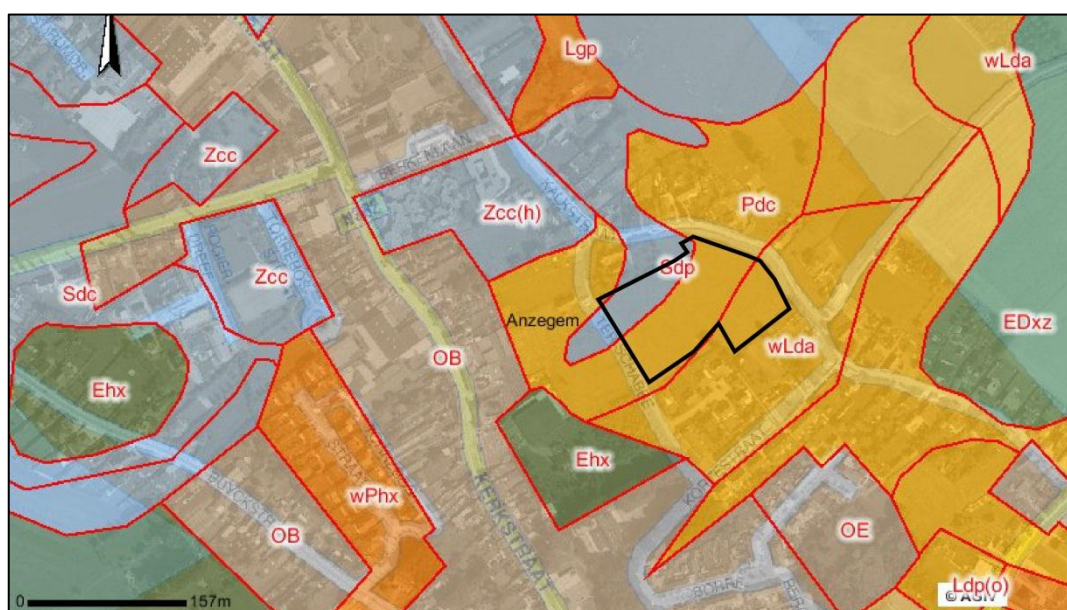
Het projectgebied ligt in West-Vlaanderen, op het grondgebied van de gemeente Anzegem. Het ruim 1,82 ha groot terrein situeert zich tussen Ter Schabbe en de Kalkstraat. De planlocatie heeft als kadastrale omschrijving: Anzegem, 1ste afdeling, sectie C, percelen 98, 97, 102B. Actueel wordt de planlocatie gebruikt als akkerland.

1.3.2. FYSISCH GEOGRAFIE

Het terrein bevindt zich op een hooggelegen plaats in het landschap, op de grens van het stroomgebied van de Leie en de Boven-Schelde. Het projectgebied ligt grotendeels op een helling en kent een sterke micro-topografie. De maaiveldhoogte in het noordelijk deel is 46,80m +TAW, in het zuiden is dit 56,20m +TAW.

Op de bodemkaart van Vlaanderen is in het noordelijke deel van het projectgebied een colluviumbodembodem weergegeven. Deze bestaat uit een vochtig lemige zandgrond zonder profielontwikkeling (code Sdp). Centraal bevindt zich een matig natte en gleyige zandleemgrond met gevlekte textuur B-horizont (code pdc). In het zuiden snijdt het projectgebied een matig gleyige zandleemgrond met een textuur B-horizont (code wLda).¹

Figuur 3. Projectie van het projectgebied (zwart) op de bodemkaart ²

De quartairgeologische kaart toont tardiglaciale en holocene eolische afzettingen in Anzegem. De mogelijkheid bestaat dat steentijd-sites door deze stuifzandduinen werden afgedekt.

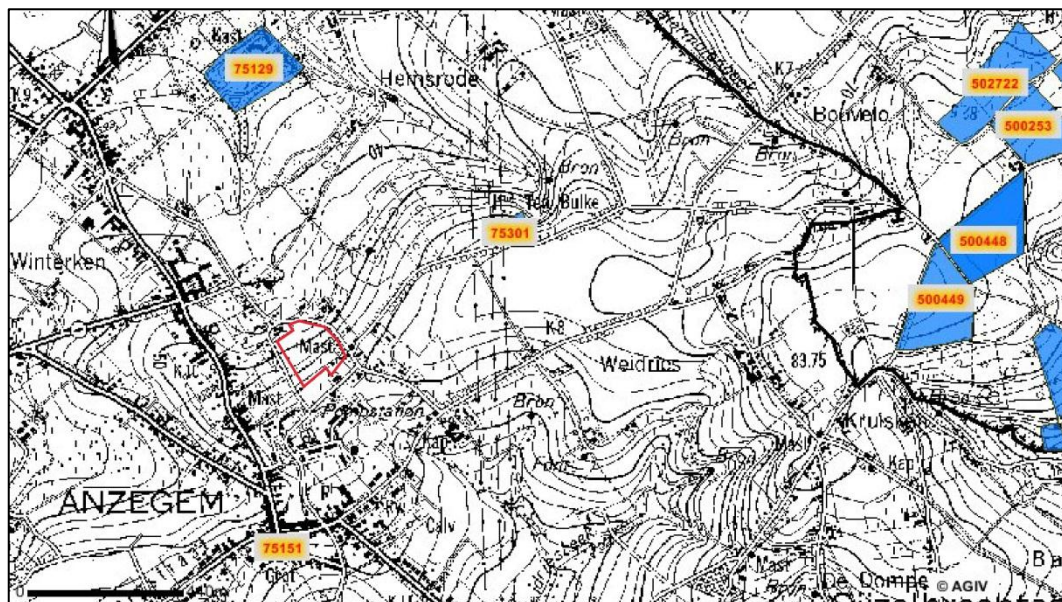
¹[http:// Geo-Vlaanderen. GisVlaanderen.be](http://Geo-Vlaanderen.GisVlaanderen.be); Bogemans, 2005.

²[http:// Geo-Vlaanderen. GisVlaanderen.be/-Geo-Vlaanderen/Bodemkaart](http://Geo-Vlaanderen.GisVlaanderen.be/-Geo-Vlaanderen/Bodemkaart)

1.4. ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING

In de regio rond het plangebied is nog maar weinig systematisch onderzoek uitgevoerd. De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) beschrijft binnen de planlocatie geen bekende archeologische vindplaatsen.³ In de directe omgeving bevindt zich het Bouvelobos. Vanaf eind 1980 hebben hier rond verschillende veldprospecties plaatsgevonden, waarbij diverse concentraties van lithisch materiaal zijn waargenomen. Deze concentraties nemen in densiteit toe naarmate het bos benaderd wordt. Bovendien werden een aantal kleinere concentraties aardewerkfragmenten in prehistorische techniek waargenomen. Deze werden in de late ijzertijd – vroegromeinse periode gedateerd. In 1990 werden, tijdens een opgravingscampagne, 3 sleuven onderzocht⁴. Het Bouvelobos wordt omschreven als een hoogtesite, gelegen op de zuidoostelijk gerichte uitloper van de heuvelrug Gijzelbrechtigem-Kruishoutem. Er zijn overeenkomsten met de Michelsbergsite te Spiers.⁵

In het Hemsrodebos bevindt zich een hoeve met een 18de -eeuwse kern, die op de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik weergegeven wordt.⁶

Figuur 4. Gekende archeologische sites in de buurt van de projectlocatie (rood)⁷

Op de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik wordt het projectgebied beschreven als open akkerland. In de noordelijke hoek van het projectgebied wordt bebouwing gesitueerd.

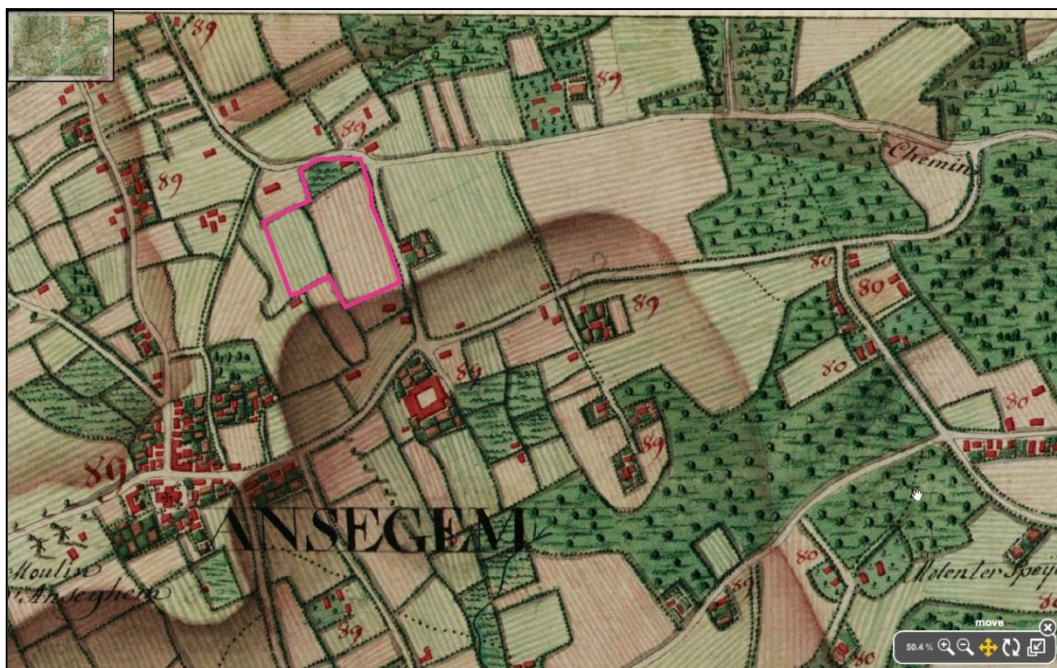
³<http://cai.erfgoed.net/cai/index.php>

⁴Braeckman, Crombé, Parent 1991.

⁵CAI-locatienrs. Locatie 502722, 500253, 500448, 500449

⁶CAI-locatienrs. Locatie 75301

⁷<http://cai.erfgoed.net/cai/index.php>

Figuur 5. Projectie van het projectgebied (paars) op de Kabinetkaart van de Oostenrijkse Nederlanden⁸

Gezien de grootte van het plangebied, is de kans op aanwezigheid van archeologische waarden reëel. Sporen uit alle perioden zijn mogelijk.

⁸ http://www.kbr.be/collections/cart_plan/ferraris/ferraris_nl.html

2. BOORONDERZOEK

2.1. METHODE

Het doel van het booronderzoek was het opsporen van eventuele archeologische vindplaatsen uit de Steentijd binnen het projectgebied.

De boringen werden uitgezet in een verspringend driehoeksgrid van 10x12m, waarbij ernaar gestreefd werd om telkens tot min. 30cm in de C-horizont te boren. In totaal werden 123 boringen uitgevoerd, verspreid over 13 parallelle boorraaien. Voor de boringen werd gebruik gemaakt van een Edelmanboor met een diameter van 15cm, dit om een voldoende groot monstervolume te verkrijgen. De maximale boordiepte varieerde van 43 tot 195cm onder het maaiveld, met een gemiddelde boordiepte van 70 tot 100cm.

Alle horizonten die in de boringen werden aangetroffen werden lithologisch en bodemkundig beschreven. Alle boorpunten werden op het einde van het onderzoek ingemeten met een *Robotic Total Station*, opdat van elke boring de coördinaten (x,y) en de absolute hoogte (z) in TAW (Tweede Algemene Waterpassing) gekend zijn.

De nummering van de boringen werd per boorraai opnieuw vanaf nr. 1 aangevat. De gehanteerde nummering geeft m.a.w. steeds eerst het nummer van de boorraai (BR), gevolgd door het nummer van de boring (B).

Gezien de sterke microtopografie op het terrein was er op de hellingen sprake van een pakket colluvium. De ondergrens van het colluvium was, omwille van bioturbatie en uitloging, niet altijd even scherp herkenbaar. Door de aanwezigheid van dit pakket werd ervoor geopteerd (in overleg met D. Demey, Ruben Willaert bvba) om bij elk boorpunt een monster te nemen van de onderkant van het colluvium en één van de bovenkant van het colluvium. Op deze manier kon een maximale waardering gebeuren van archeologische vondstlocaties: de oudste sporen die zich onder het colluvium bevinden en de jongere sporen die zich op het colluvium bevinden. Op de locaties waar dit colluvium niet voorkwam werden monsters genomen rond en op de grens met de C-horizont.

Alle verzamelde boormonsters werden achteraf nat gezeefd op een maaswijdte van 2mm. De resterende zeefresidu's werden vervolgens onderzocht op de aanwezigheid van archeologische resten en van vuursteenartefacten in het bijzonder.

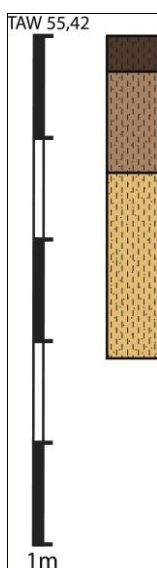
Tijdens het proefsleuvenonderzoek dat op dit booronderzoek volgde werd duidelijk dat er zich op de lager gelegen delen van de helling stuifzand bevond onder het colluvium. Dit stuifzand werd tijdens het booronderzoek verkeerdelijk aangezien als moederbodem. Na overleg met de erfgoedconsulenten van Onroerend Erfgoed werd besloten dat geen bijkomende boringen dienden gezet te worden om de onderkant van dit stuifzand te waarderen, aangezien de verstoring van de geplande werken niet tot deze diepte reiken.

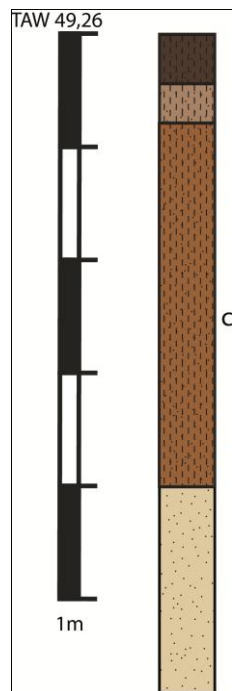
Figuur 4 Weergave van het verspringend driehoeksgrid met alle uitgevoerde boringen

2.2. RESULTATEN

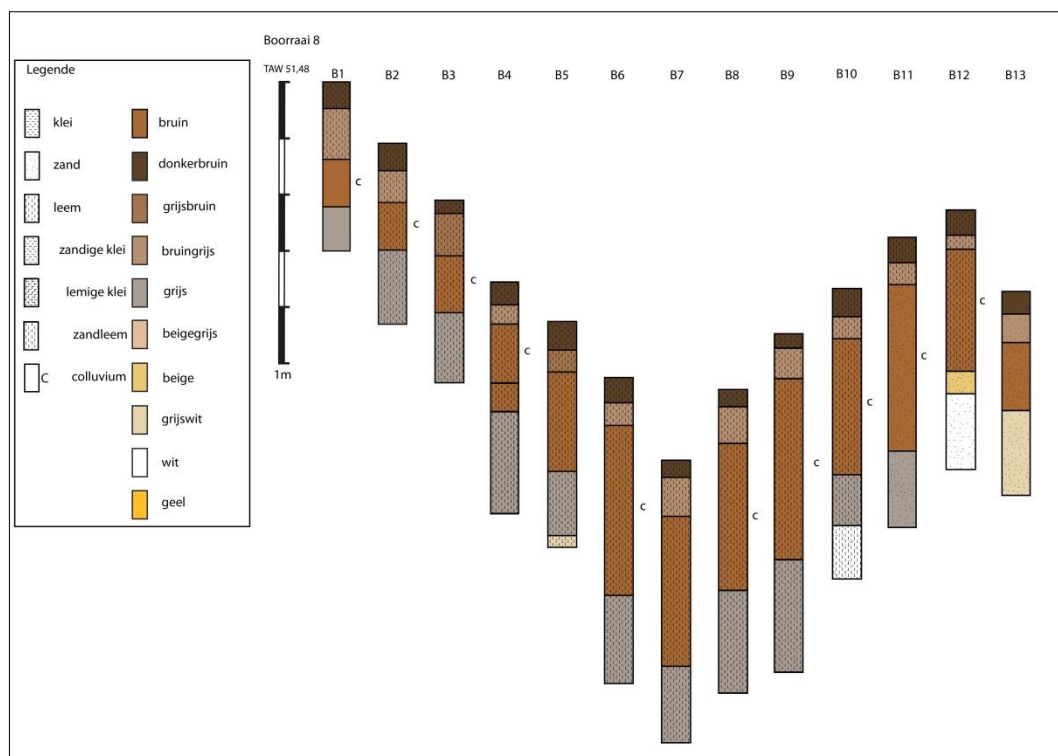
Gezien de sterke microtopografie van het terrein is de bodemopbouw niet overal dezelfde (cfr. 3.2.1). De ploeglaag bestond uit 2 delen: bovenaan kwam een donkerbruin sterk humeus pakket voor van 5 tot 11cm dik, te linken aan het gebruik als akker, met daaronder een bruingrijs pakket van 7 tot 21cm dik, waaruit de organische component al gedeeltelijk was weggespoeld en waarin sporadisch kleine Fe-concentraties voorkwamen. Het colluviumpakket dat op de hellingen voorkwam, manifesteerde zich als een sterk gehomogeniseerd bruin zandlemig pakket dat sterk varieerde in dikte: op de hoger gelegen delen besloeg dit 14 tot 40cm, op de lager gelegen delen 60 tot 96cm.

Figuur 5. BR13-B2: profielopbouw bovenaan de helling. Boven de C-horizont bevindt zich enkel de ploeglaag

Figuur 6. BR6-B4: profielopbouw op de hellingen, met weergave van het colluviumpakket.

Figuur 7. Boorraai 8. Volledige NO-ZW doorsnede van het terrein.

Na het onderzoeken van het residu uit elk boorstaal op de aanwezigheid van *archaeologica*, werd in 2 boringen een fragment silex aangetroffen (BR5-B6 en BR8-B4). Het gaat hierbij echter om natuurlijke breuken. Eén van de fragmenten was bovendien afkomstig van de top van het colluvium, waardoor duidelijk werd dat dit om verspoeld materiaal gaat.

In verschillende boringen werd wel jonger materiaal aangetroffen. Het betreft voornamelijk (post)middeleeuws aardewerk. Het overgrote deel van dit aardewerk werd voornamelijk onderaan de helling aangetroffen en is daar wellicht beland door de colluviale processen, die actief zijn op de helling.

2.3. CONCLUSIE

Op basis van het uitgevoerde booronderzoek kan besloten worden dat er zich wellicht geen vindplaatsen uit de steentijd bevinden in de ondergrond.

Wel werd in verschillende boringen jonger materiaal aangetroffen. Het betreft voornamelijk (post)middeleeuws aardewerk. Dit geeft een indicatie van de mogelijke aanwezigheid van sites uit deze periode. Enige voorzichtigheid is hierbij echter wel geboden, rekening houdende met de sterke helling op het terrein. Het aangetroffen materiaal kan ook van hoger op de helling afkomstig zijn. Het overgrote deel van deze vondsten bevonden zich immers op de lager gelegen delen van het projectgebied.

3. PROEFSLEUVENONDERZOEK

3.1. METHODE

3.1.1. ALGEMEEN

De planlocatie is geïnventariseerd door middel van proefsleuven. De archeologische inventarisatie is uitgevoerd conform de bijzondere voorwaarden opgenomen in de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem 2012/354.

3.1.2. AANLEG EN DOCUMENTATIE VAN DE PROEFSLEUVEN

Het graafwerk is uitgevoerd met een 20 ton-rupskraan met tandenloze bak. Het plan van aanpak voorzag in de aanleg van continue proefsleuven die parallel liepen met de weg Ter Schabbe. Er is uitgegaan van een afstand van 15 m tussen de sleuven. Naargelang de bodemopbouw en de al dan niet aanwezigheid van antropogene bodemsporen, werd een tweede of een derde opgravingsvlak aangelegd. Bij het uitgraven bleek dat de bodemopbouw een inventarisering van archeologische sporen op verschillende opgravingsvlakken vereiste. De ontgravingsdiepte varieert licht en is steeds gekozen in functie van de leesbaarheid van de archeologische sporen. De opgravingsvlakken zijn digitaal geregistreerd op het terrein door een landmeter-topograaf.

Tijdens de terreininventarisatie is de profielopbouw van het onderzoeksterrein bestudeerd door middel van 26 profielsecties. Deze bevonden zich in de wanden van proefsleuven, waarbij telkens ongeveer 2 m werd schoongemaakt, gefotografeerd en beschreven. Indien nodig zijn de secties doorgezet tot 30 cm beneden het opgravingsvlak. De profielsecties zijn zo gekozen dat ze een maximaal aantal raaien van profielsecties vormen dwars over het onderzoeksterrein en bovendien representatief zijn voor de vastgestelde verschillen in bodemopbouw. Alle sporen zijn beschreven op gestandaardiseerde sleufformulieren.

Er is gekozen voor een minimale spoorbewerking. Slechts in drie gevallen werden sporen gecoupeerd (4-3; 4-8; 6-2). In twee gevallen werd de diepte van een kuil bepaald door middel van een boring. De waarnemingen in vlak volstonden voor een globale vindplaatstypering. Ook het vondstmateriaal dat is verzameld bij de aanleg van de sleuven, leverde een werkbare datering van de waargenomen archeologische fenomenen.

Met betrekking tot het verzamelen van keramiek (excl. sub-recent), steen, glas, vondsten met een metalen component en bouwresten is niet gestreefd naar volledigheid maar naar representativiteit en datering van waargenomen bodemsporen.

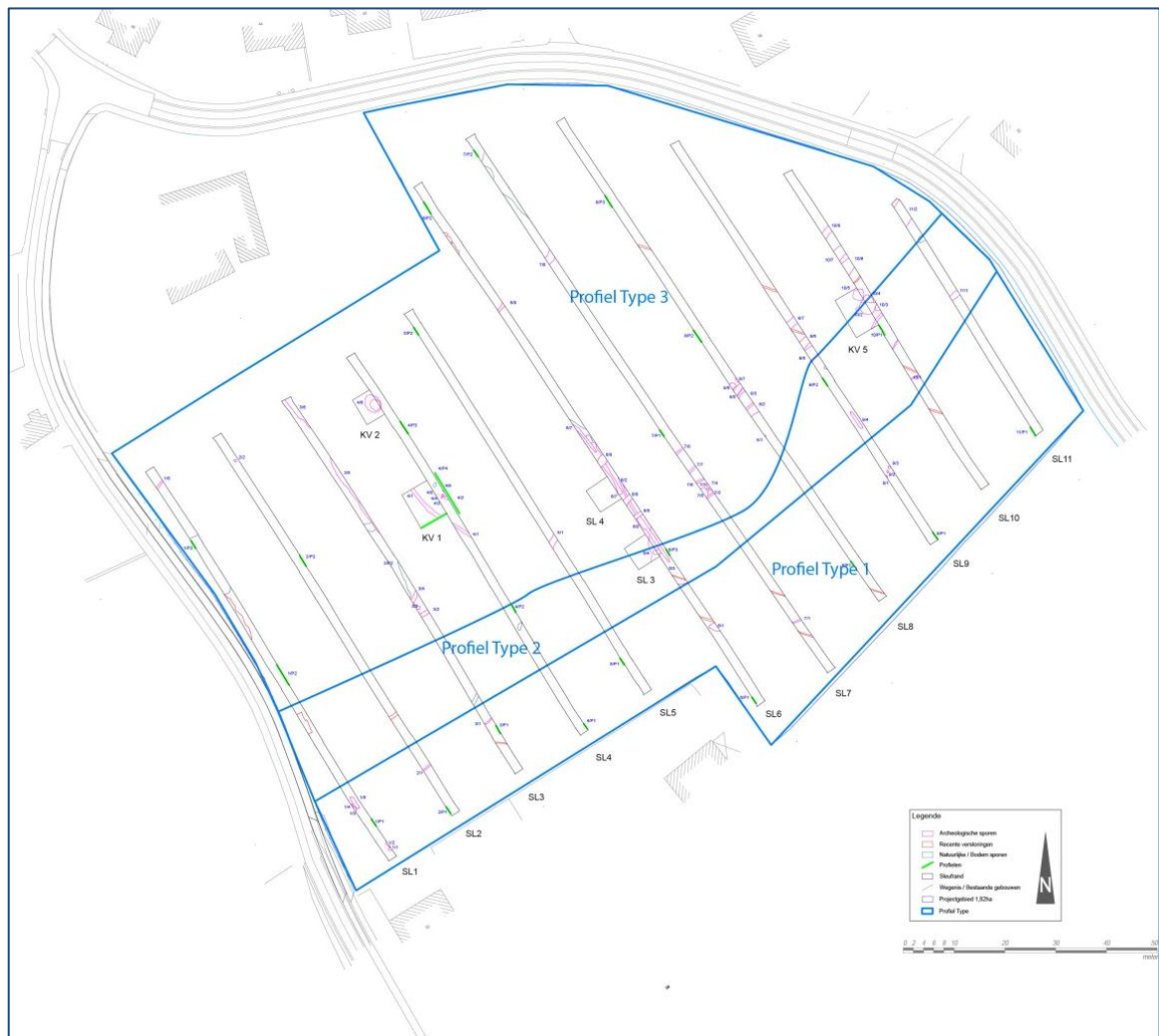
Er dient opgemerkt te worden dat de metaaldetectie beperkt bleef tot het controleren van de opgravingsvlakken en het stort. Reden hiertoe was het ontbreken van zgn. 'tussenvlakken' net boven de opgravingsvlakken en omdat het permanent begeleiden van de afgraving de kraan teveel zou ophouden.

3.1.3. UITWERKING EN DATABASEER

Tijdens de basisuitwerking zijn de opgravingsdata geadministreerd en gedigitaliseerd, het vondstmateriaal geteld en verwerkt en is over het terreinwerk en de uitwerking gerapporteerd. De vondsten zijn tijdens de basisverwerking bewaard in het depot van Ruben Willaert bvba. Alle archeologische vondsten en data die tijdens de opgraving zijn verzameld en aangelegd, zijn eigendom van de grondeigenaar. Conform de overeenkomst tot het uitvoeren van de archeologische prospectie tussen Ruben Willaert bvba en Hyboma zullen de vondsten en het opgravingsarchief na afronding van het onderzoek ondergebracht worden in het archeologisch depot van het Onroerend Erfgoed te Zarren.

3.2. RESULTATEN

3.2.1. PROFIELOPBOUW EN BODEMS

Figuur 8. Het projectgebied met aanduiding van de drie profielzones

Het projectgebied kan op basis van zijn profielopbouw in drie zones opgedeeld worden.

In het zuiden, aan de top van de helling, bevindt zich onder de teelaarde een zandige leembodem.

Figuur 9. Profiel 1 in sleuf 1 (Profiel type 1) is representatief voor het zuidelijk deel van het projectgebied

Een tweede profieltype bevindt zich op de hellingen. Onder de teelaarde bevindt zich een colluviumpakket. Deze is door erosie afgezet. De dikte ervan neemt hellingafwaarts toe. Onder dit colluviumpakket bevindt zich opnieuw een zandige leembodem.

Figuur 10. Profiel 1 in sleuf 5 (Profiel type 2) is representatief voor het centrale deel van het projectgebied

Een derde profieltype bevindt zich eveneens op de helling. Net zoals in het vorige profieltype bevindt zich onder de teelaarde een colluviumpakket, daaronder is er een homogeen zandig pakket. Dit pakket wordt gekoppeld aan een stuifzandduin, die zich tijdens het vroeg-holocene op de zandleemhelling vormde.

Figuur 11. Profiel 2 in sleuf 2 (Profiel type 3) is representatief voor het noordelijk deel van het projectgebied.

3.2.2. ARCHEOLOGISCHE RESTEN

3.2.2.1. Herkenbaarheid en bewaringstoestand

Een klein deel van het projectgebied ligt op de kop van een helling. Door erosie bevinden archeologische sporen zich hier direct onder een ondiep pakket teelaarde.

De rest van het projectgebied ligt op een helling. Archeologische resten zijn hier afgedekt met een colluviumpakket en hebben een goede bewaringstoestand. Tijdens het vroeg-holocene vormde zich een stuifzandduin tegen deze helling. Dit pakket wit zand is op verschillende plaatsen onder het colluviumpakket bewaard. Beide fysische processen zorgen voor een goede bewaringstoestand van mogelijke archeologische sites uit de steentijd tot de middeleeuwen.

Op de leemgrond kan verbruining optreden, dit is een chemisch en/of fysisch proces waarbij een deel van de bodemsamenstelling zich omvormt tot een sterk gehomogeniseerd bruin pakket. Tijdens dit proces kunnen archeologische bodemsporen in een dergelijke zone hun originele positie in een spoorvlak verliezen. Enkel antropogene bijmenging zoals fragmenten houtskool, verbrande leem of vondsten geven in dit verbruiningspakket een indicatie van de aanwezigheid van de gedegradeerde bodemsporen. Als de bodemsporen diep genoeg doorlopen, kunnen nog spoorresten op diepere niveaus, onder de verbruining, bewaard zijn.

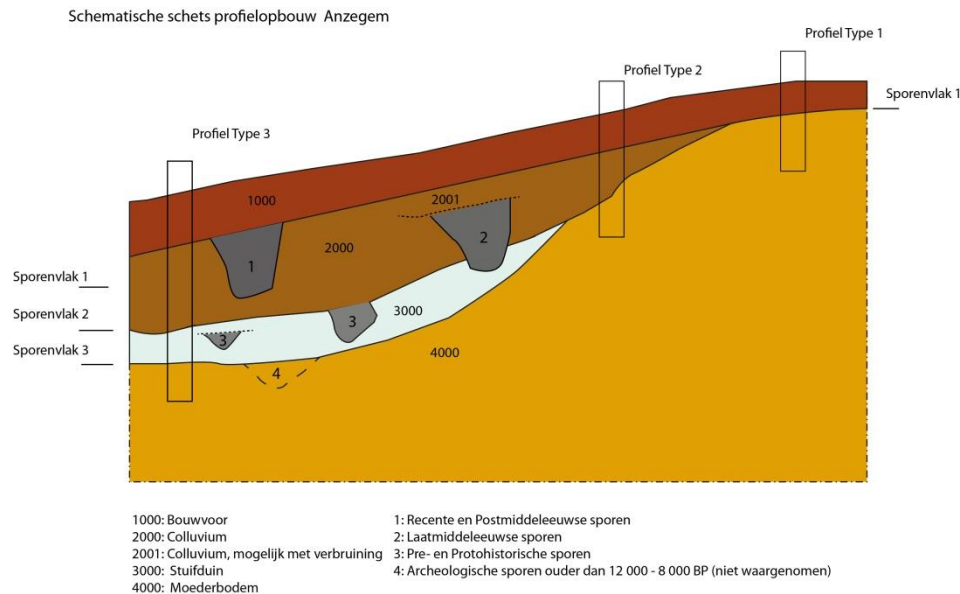
Verbruining kan een vertekend beeld geven van sporen, bijvoorbeeld sporen die in het colluviumpakket lijken te zweven of er niet in zichtbaar zijn.

In het zuidelijk deel van het plangebied, aan de kop van de heuvel, bevond het archeologisch niveau (Sporenvak 1) zich direct onder de teelaarde, op een diepte van gemiddeld 40-65 cm – Mv, op een zandige leembodem die de moederbodem vormt. Sporen uit alle perioden werden hier waargenomen. In het geval er colluvium aanwezig is in het bodemprofiel, bevinden er zich enkel postmiddeleeuwse en jongere bodemsporen op dit sporenvak.

Sporenvak 2 werd aangelegd onder het colluviumpakket, op een diepte die tussen de 60-160 cm –Mv. Op dit sporenvak werden middeleeuwse sporen en sporen uit de late ijzertijd – vroegromeinse periode waargenomen. Middeleeuwse sporen bevonden zich soms deels in het colluvium, maar door verbruining waren die niet altijd duidelijk.

Ter hoogte van sleuf 1 tot 5 werd sporenvak 3 aangelegd, enkel op de plaatsen waar er zich onder het colluvium een holocene stuifzandduin bevond. Bij het aanleggen van dit vlak werden een aantal kleine kuilen aangetroffen, die zich in deze stuifzandduin bevonden. Verschillende fragmenten aardewerk doen een datering in de pre-/protohistorische periode vermoeden.

Op Sporenvak 3 werden geen duidelijke antropogene waargenomen. Dit vlak bevond zich gemiddeld op een diepte van 1,7 m (soms tot 2 m) onder het maaiveld. Door de afwezigheid van antropogene sporen en het risico van deze diepte werd in de resterende sleuven niet meer tot op dit niveau gegraven.

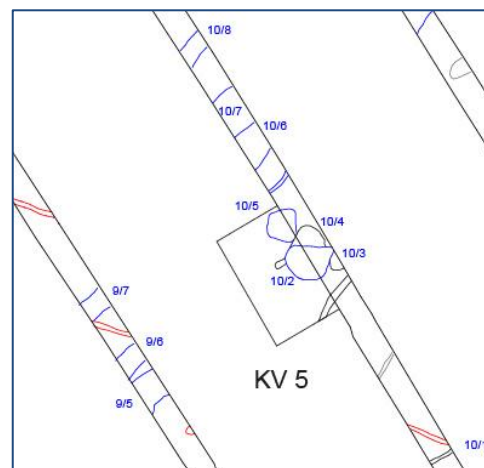
Figuur 12 Schematische schets profielopbouw Anzegem

3.2.2.2. Archeologische waarnemingen

Bij de terreininventarisatie zijn 63 antropogene bodemsporen geregistreerd. Vertegenwoordigde spoorcategorieën zijn: greppels, kuilen, paalkuilen en mogelijk een waterput. Voor een overzicht van de sporen wordt verwezen naar bijlage 2.

Post-middeleeuwse en jongere bodemsporen bevonden zich direct onder de teelaarde en werden geregistreerd als verstoringen. Het betreft voornamelijk afvalkuilen en drainagegreppels.

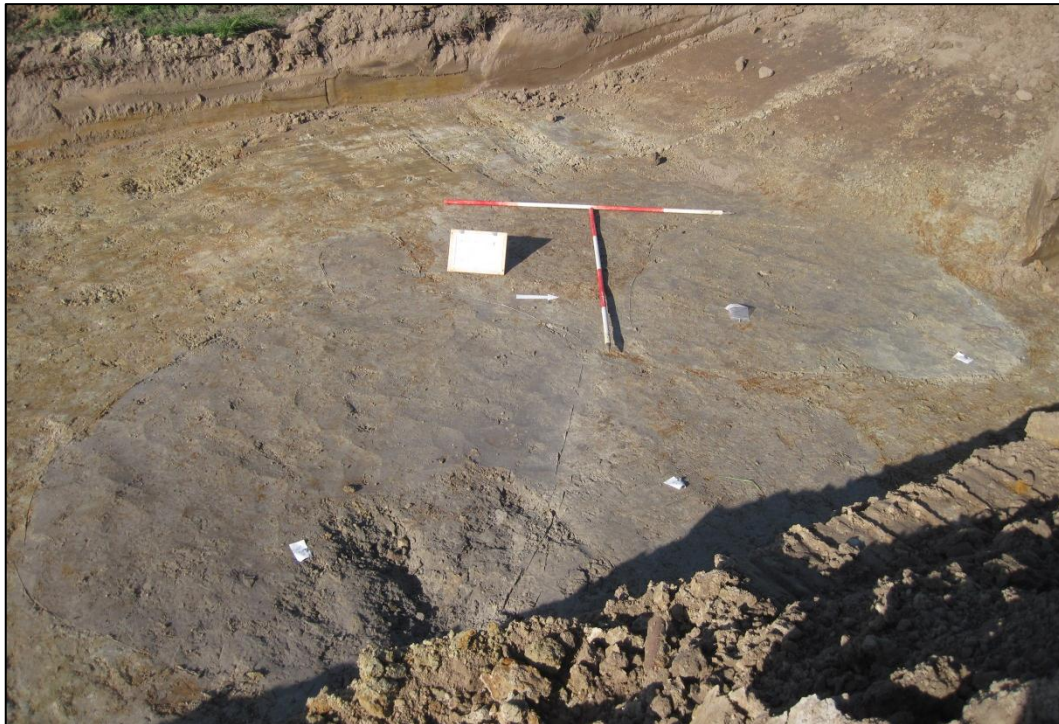
Middeleeuwse sporen kwamen zowel voor in als onder het colluviumpakket, dat werd afgezet op de hellingen van het projectgebied. Dit colluviumpakket bestond uit leem. Door de verbruining is niet altijd te bepalen of een insteek niet meer zichtbaar is of dat een bodemspoor werd afgedekt met colluvium. Op basis van geassocieerd vondstmateriaal en hun onderlinge oriëntatie werden verschillende greppels (3-5; 3-6), (6-5; 7-7; 8-2; 9-5), (6-6; 7-8; 8-3; 9-8; 10-5; 11-2), (8-5; 9-7; 10-6) en een aantal kuilen (10-2; 10-3; 10-4) gekoppeld aan laatmiddeleeuwse agrarische activiteit (perceelgreppels etc.).

Figuur 14. Lokalisering kijkvenster 5

Figuur 13. Faseringsplan

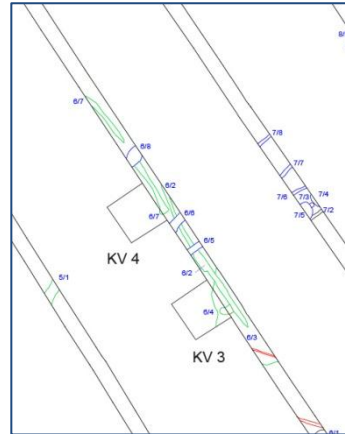
Figuur 15. Overzichtsfoto van kijkvenster 5 met middeleeuwse kuilen

Pre- en protohistorische sporen bevonden zich steeds onder het colluviumpakket.

Greppel 6-2 is noord-zuid georiënteerd. Hoewel deze de huidige perceelsindeling volgt, wordt deze greppel op basis van een groot aantal aardewerkfragmenten in de late ijzertijd - vroeg-Romeinse periode gedateerd. Langs deze greppel 6-2 werden twee kijkvensters aangelegd. Kijkvenster 3 ligt ter hoogte van kuil 6-4, waar deze kuil wordt oversneden door greppel 6-2. De kuil heeft een houtskoolrijke vulling en bevat handgevormd aardewerk. Kijkvenster 4 gaat na of spoor 6-7 een hoek vormt, dit bleek niet het geval. Greppel 6-2 oversnijdt een poel of depressie 6-3. De middeleeuwse greppels 6-5 en 6-6 oversnijden de greppel 6-2.

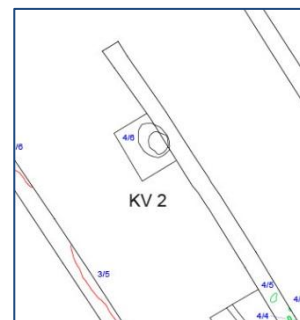
Figuur 16. Aardewerk uit greppel 6-2

Figuur 17 & 18. Greppel 6-2 en detail opgravingsplan sleuf 6 met aanduiding van kijkvensters

Ten westen van greppel 6-2 werden op 2 plaatsen nog antropogene sporen waargenomen, die op basis van het aangetroffen aardewerk in de late ijzertijd – vroegromeinse periode gedateerd kunnen worden: kuil 1-1 en greppel 3-4.

Spoor 4-6 heeft de kenmerken van een waterput. Onder een 80 cm dik colluviumpakket werd een cirkelvormig spoor waargenomen, deze doorsneed de stuifduin. Na het aanleggen van een kijkvenster (KV2) kon de diameter bepaald worden: 3,6m. Twee vullingen werden onderscheiden, de centrale vulling is homogeen en heeft een grijsblauwe kleur, de buitenste vulling heeft een grijze kleur en is meer heterogeen van opbouw. Er werden twee boringen gezet, centraal in vulling 1 en ter hoogte van vulling 2. In de eerste boring werd onderaan een gelaagdheid tot op een diepte van 1,60 m onder het opgravingsvlak waargenomen (opgravingsvlak +47,25m TAW, maaiveld + 48,60m TAW). De tweede boring bevindt zich vermoedelijke in de aanlegkuil die tot een diepte van 1,30 m werd waargenomen. Er werden geen aardewerkfragmenten of bekisting waargenomen. Op basis van de stratigrafie kan een datering voorgesteld worden, het spoor werd namelijk waargenomen onder het colluvium. Waarschijnlijk moet deze waterput in de IJzertijd/Romeinse periode gesitueerd worden.

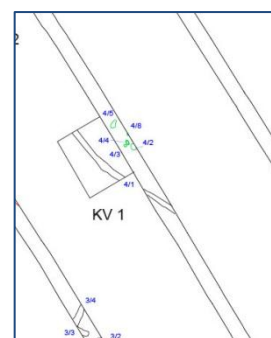
Figuur 19. Lokalisering spoor 4-6

Figuur 20. Sleuf 4 kijkvenster 2

Op grote delen van het projectgebied heeft zich een stuifzandduin gevormd die nadien is afgedekt met een colluviumpakket. Deze stuifzandduinen werden afgezet tussen 12000 en 8000 BP en bleven actief tot de vroege ijzertijd. Bij het aanleggen van een sporenvlak 3, onder deze stuifzandduin werden ter hoogte van sleuf 4 verschillende kleine kuilen (4-2; 4-3; 4-4; 4-5; 4-8) waargenomen die zich in deze stuifzandduin bevonden. Stratigrafisch betekent dit dat deze kuilen gedateerd moeten worden in de periode waarin deze duin nog actief was. De verschillende fragmenten aardewerk die in deze kuilen werden aangetroffen hebben echter een jongere datering, uit de late ijzertijd – vroeg-Romeinse periode.

Een kijkvenster werd getrokken rond de kuilen (KV1) en de profielen werden geregistreerd. Deze kuilen zijn telkens ondiep, maximaal 7cm. In elke kuil werd aardewerk aangetroffen.

Figuur 21 & 22. Sleuf 4 Sporen 4-3; 4-4; 4-5

Figuur 23. Sleuf 4 Sporen 4-8 in profil 4-P4

Figuur 24. Sporenplan pre- en protohistorische periode

Figuur 25. Sporenplan middeleeuwse periode

3.3. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Hyboma plant de aanleg van een verkaveling op het terrein gelegen tussen Ter Schabbe en de Kalkstraat (gem. Anzegem). Omdat de realisatie van deze verkaveling eventueel aanwezig archeologisch erfgoed in de ondergrond zou kunnen aantasten, is door het agentschap Onroerend Erfgoed (OE) van de Vlaamse Overheid op actueel plangebied een archeologische prospectie aanbevolen. Deze prospectie bestaat uit twee fasen. In eerste instantie werd het terrein door middel van een booronderzoek gescreend op aanwezigheid van vondstenconcentraties uit de steentijden. In een tweede fase werd het terrein verder geëvalueerd op jongere archeologische sporen door middel van proefsleuven.

De Archeologische prospectie is uitgevoerd door het archeologisch projectbureau Ruben Willaert bvba. Van 25/06/2012 t.e.m. 29/06/2012 werd het karterend booronderzoek uitgevoerd, van 5/09/2012 tot 7/09/2012 werden er proefsleuven getrokken. Uitwerking en rapportage van de onderzoeksresultaten zijn gestart op 14 september 2012. Dit document rapporteert de archeologische prospectie door middel van proefsleuven.

3.3.1. GEÏNVENTARISEERDE ARCHEOLOGISCHE RESTEN

Bij de terreininventarisatie zijn 63 archeologisch relevante bodemsporen geregistreerd en 66 vondsten geborgen.

De waargenomen bodemsporen wijzen voornamelijk op een menselijke aanwezigheid tijdens de late middeleeuwen en de late ijzertijd.

Laatmiddeleeuwse sporen worden allen gekoppeld aan agrarische activiteiten.

De pre- en protohistorische resten komen voor in de oostelijke helft van de planlocatie. De concentratie handgevormd aardewerk in de greppel 6-2 en de aanwezigheid van een potentiële waterput zijn aanwijzingen voor een nabijgelegen bewoning uit deze periode.

Er wordt vermoed dat laat-holocene stuifzandduinen actief bleven in deze streek tot de vroege ijzertijd. Enkele kuilen die afgedekt werden door deze stuifduin bevatten aardewerk dat eerder thuishoort in de late ijzertijd - vroeg-Romeinse periode. Mogelijk kan deze site inzicht geven over de evolutie van het landschap.

Een tweede interessant gegeven binnen dit projectgebied is het landgebruik. Tussen de late ijzertijd en de late middeleeuwen is het onderzoeksgebied sterk onderhevig aan erosie. Wat is hiervan de oorzaak?

De vondsten betreffen hoofdzakelijk fragmenten van keramieke recipiënten uit de late ijzertijd of de vroegromeinse periode. In oude perceelgreppels werden aardewerkfragmenten aangetroffen van twee keramieke recipiënten uit de late middeleeuwen.

3.3.2. AANBEVELINGEN

Een klein deel van het projectgebied ligt op de kop van een helling. Door erosie bevinden archeologische sporen zich hier direct onder een ondiep pakket teelaarde. De rest van het projectgebied ligt op een helling. Archeologische resten zijn hier afgedekt met een colluviumpakket en hebben een goede bewaringstoestand. Tussen 12 000 en 8 000 BP heeft er zich een stuifzandduin tegen deze helling gevormd. Dit pakket wit zand is op verschillende plaatsen onder het colluviumpakket bewaard. Beide fysische processen zorgen voor een goede bewaringstoestand van mogelijke archeologische sites uit de steentijd tot de middeleeuwen.

De pre- en protohistorische resten komen het meest geconcentreerd voor in de oostelijke helft van de planlocatie. Op het sporenplan is een zone afgebakend met een oppervlakte van 1 ha, die deze resten omvat. Het voorkomen van archeologische resten uit de ijzertijd met een goede kans op bewaring maakt dit deel van de planlocatie waardevol.

Het archeologisch relevante opgravingsvlak bevindt zich op de hellingen op de grens tussen het colluvium en de top van het stuifzand. Indien bij het afgraven van de bovenliggende pakketten sporen aan het licht komen op of in het colluvium, worden deze eerst verder blootgelegd en geregistreerd. Op deze manier ontstaan er zgn. 'eilanden' binnen het opgravingsvlak. Pas nadat deze volledig zijn opgegraven kan verdiept worden naar het volgende vlak.

Gezien de kwetsbaarheid van de geïnventariseerde resten voor de geplande nieuwbouw strekt voorafgaand aanvullend onderzoek onder vorm van een archeologische opgraving tot aanbeveling.

Figuur 26. Sporenplan met geadviseerde zone voor vervolgonderzoek.

4. LITERATUUR

BOGEMANS F. 1996: *Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart. Kaartblad 23 Mechelen*, Brussel.

BRAECKMAN K., CROMBE P., PARENT J.-P., Een midden-neolithische site te Petegem, 'Bouvelobos' (Wortegem-Petegem; Oost-Vlaanderen), 1991, 1-30, PC110/41.

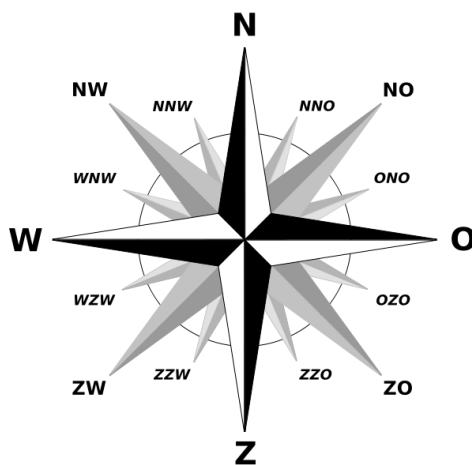
5. BIJLAGEN

BIJLAGE 1: TIJDSLIJN EN AFKORTINGEN.

PERIODISERING:⁹

STEENTIJD	PALEOLITHICUM MESOLITHICUM NEOLITHICUM	1.000.000 / 500.000 TOT 12.000 9500 TOT 4000 v.CHR 5300 TOT 2000 v.CHR
BRONSTIJD <i>2100 TOT 800 v.CHR</i>	VROEGE BRONSTIJD MIDDEN-BRONSTIJD LATE BRONSTIJD	2100/2000 TOT 1800/1750 v.CHR 1800/1750 TOT 1100 v.CHR 1100 TOT 800 v.CHR
IJZERTIJD <i>800 TOT 57 v.CHR</i>	VROEGE IJZERTIJD LATE IJZERTIJD	800 – 475 / 450 v.CHR 475 / 450 - 57 v.CHR
ROMEINSE TIJD <i>57 v.CHR TOT 402 N. CHR</i>	VROEG-ROMEINSE TIJD MIDDEN-ROMEINSE TIJD LAAT ROMEINSE TIJD	57 v. CHR TOT 69 N.CHR 69 TOT 284 N.CHR 284 TOT 402
MIDDELEEUWEN <i>5DE TOT DE 15DE EEUW</i>	VROEGE MIDDELEEUWEN VOLLE MIDDELEEUWEN LATE MIDDELEEUWEN	5 ^{DE} TOT DE 9 ^{DE} EEUW 10 ^{DE} TOT DE 12 ^{DE} EEUW 13 ^{DE} TOT DE 15 ^{DE} EEUW
POST MIDDELEEUWEN <i>16DE TOT 20STE EEUW</i>	NIEUWE TIJD NIEUWSTE TIJD WERELDOORLOG I	16 ^{DE} TOT 18 ^{DE} EEUW 19 ^{DE} TOT 20 ^{STE} EEUW 1914 TOT 1918

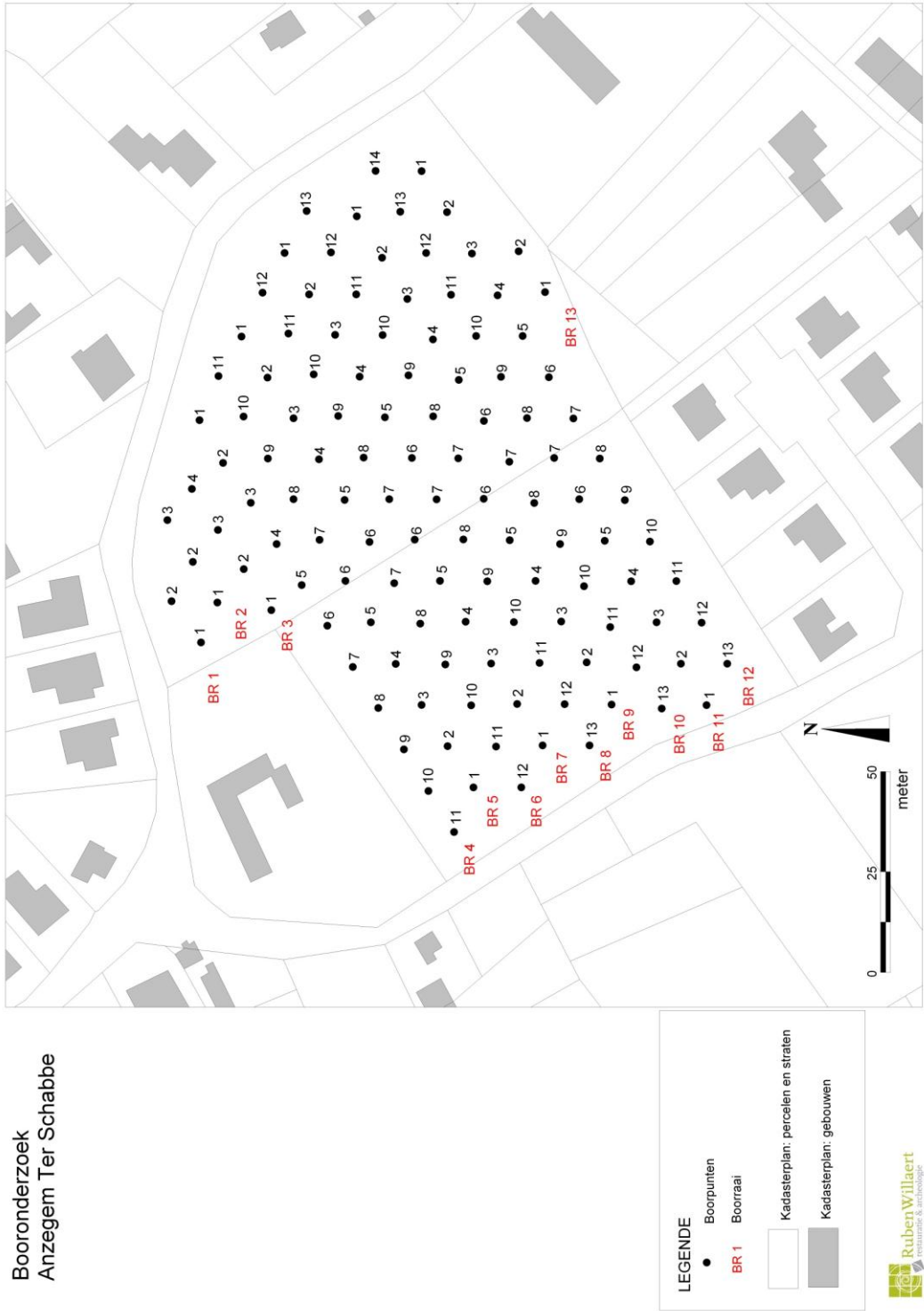
Windrichtingen: N, NNO, NO, ONO, O, OZO,ZO, ZZO, Z, ZZW, ZW,WZW, W WNW, NW,NNW.

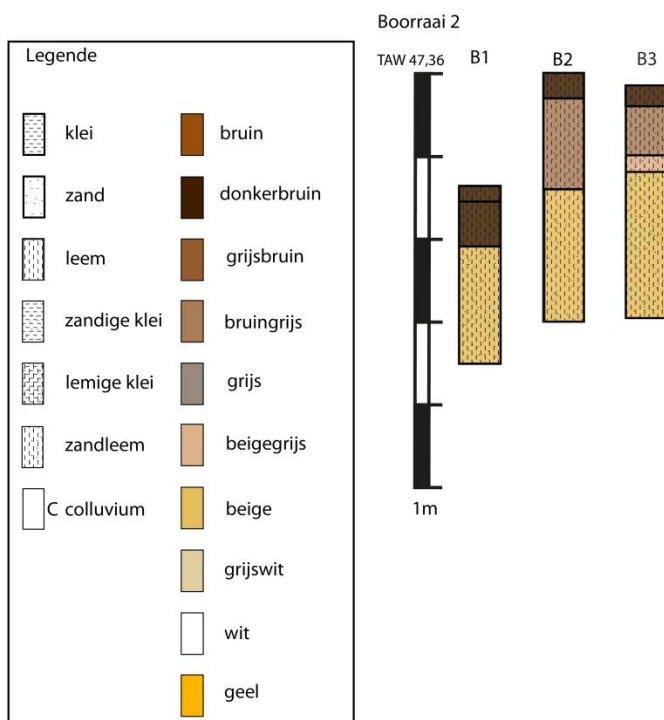
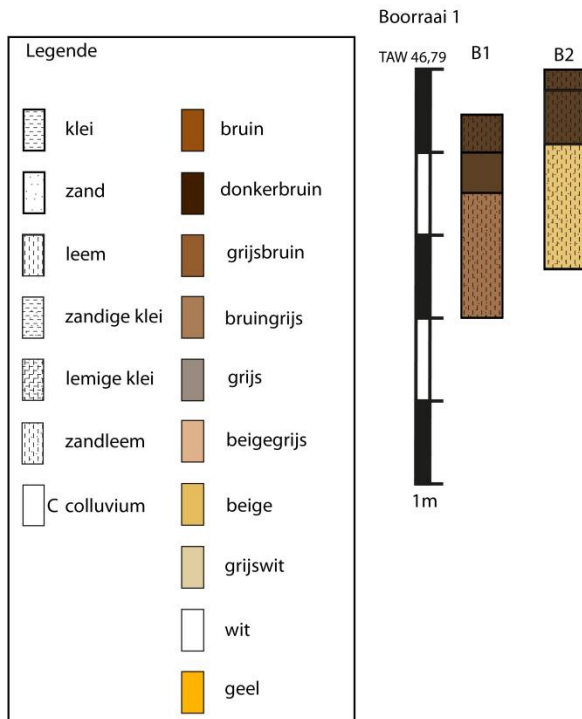

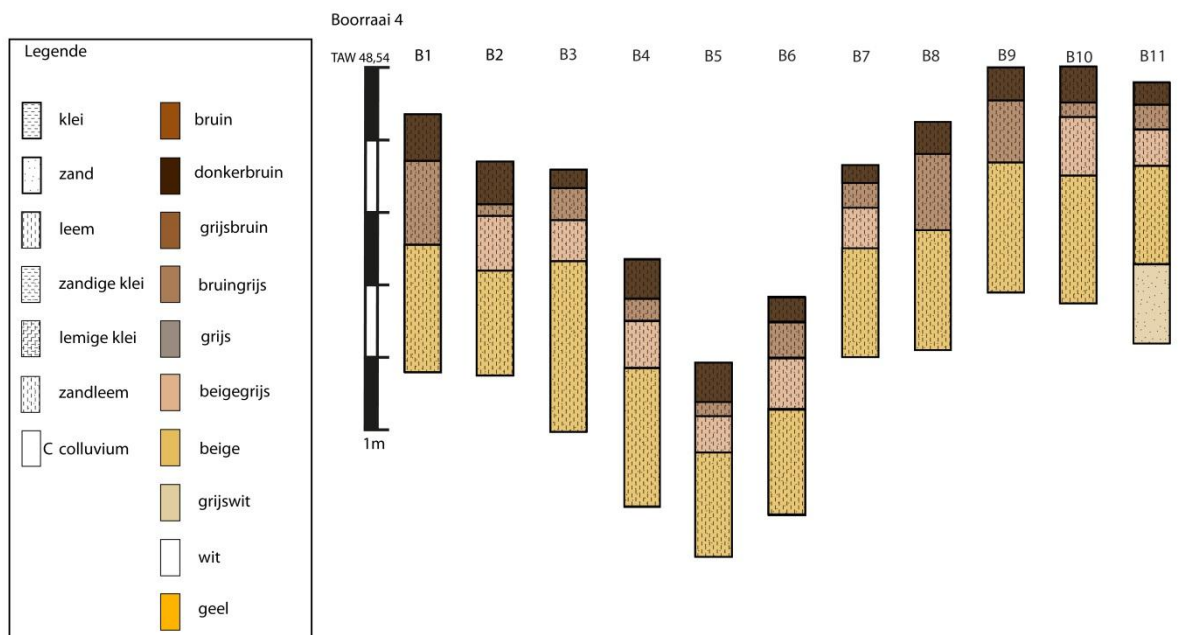
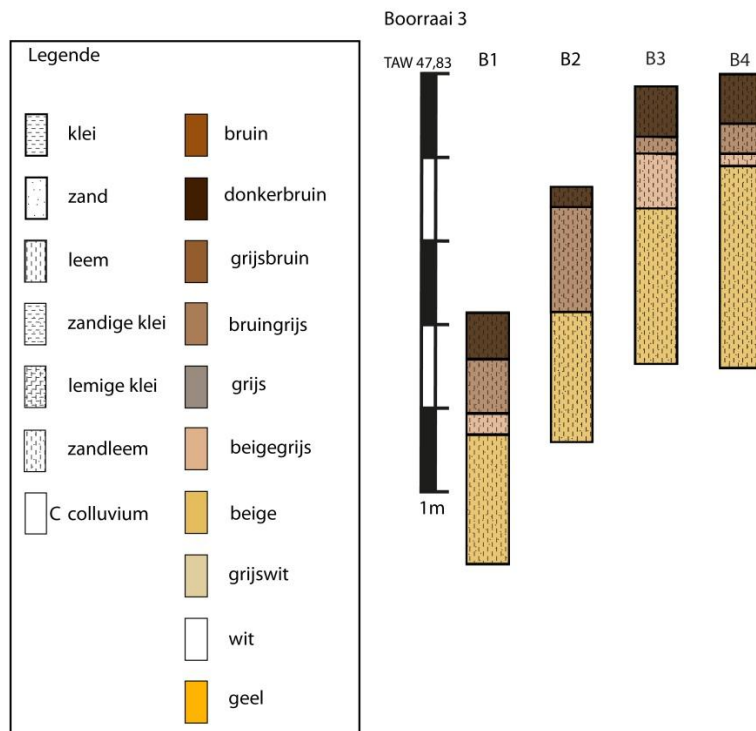
TAW: Tweede Algemene Waterpassing
-Mv: onder het huidige maaiveld

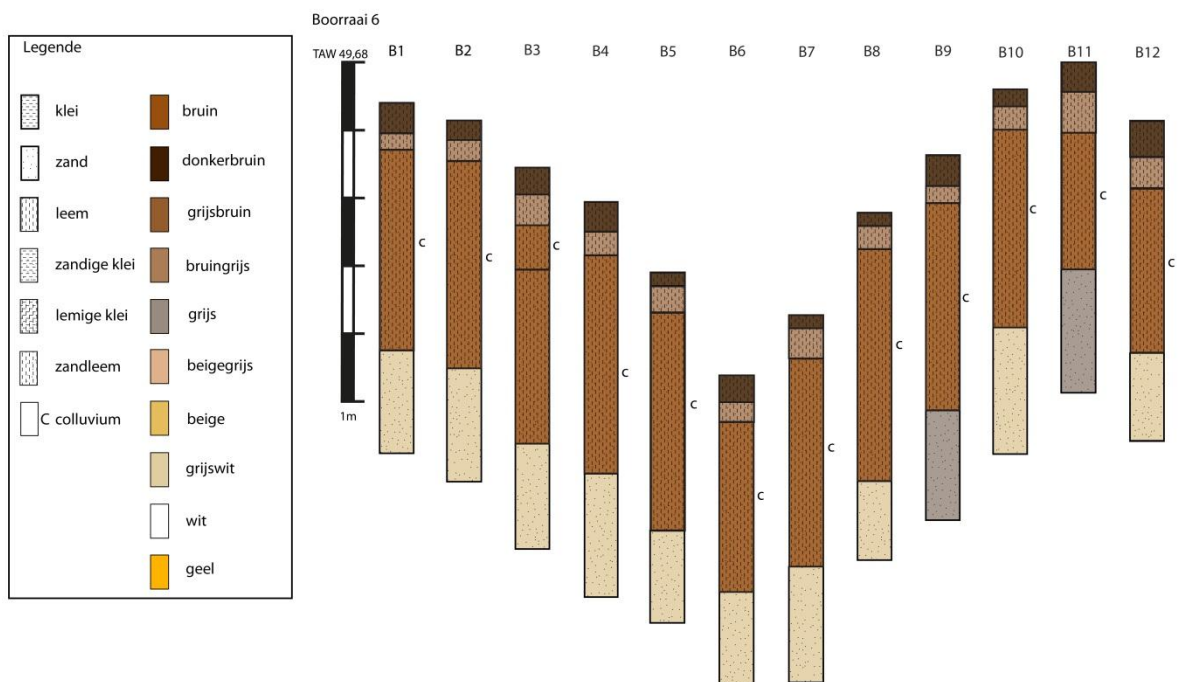
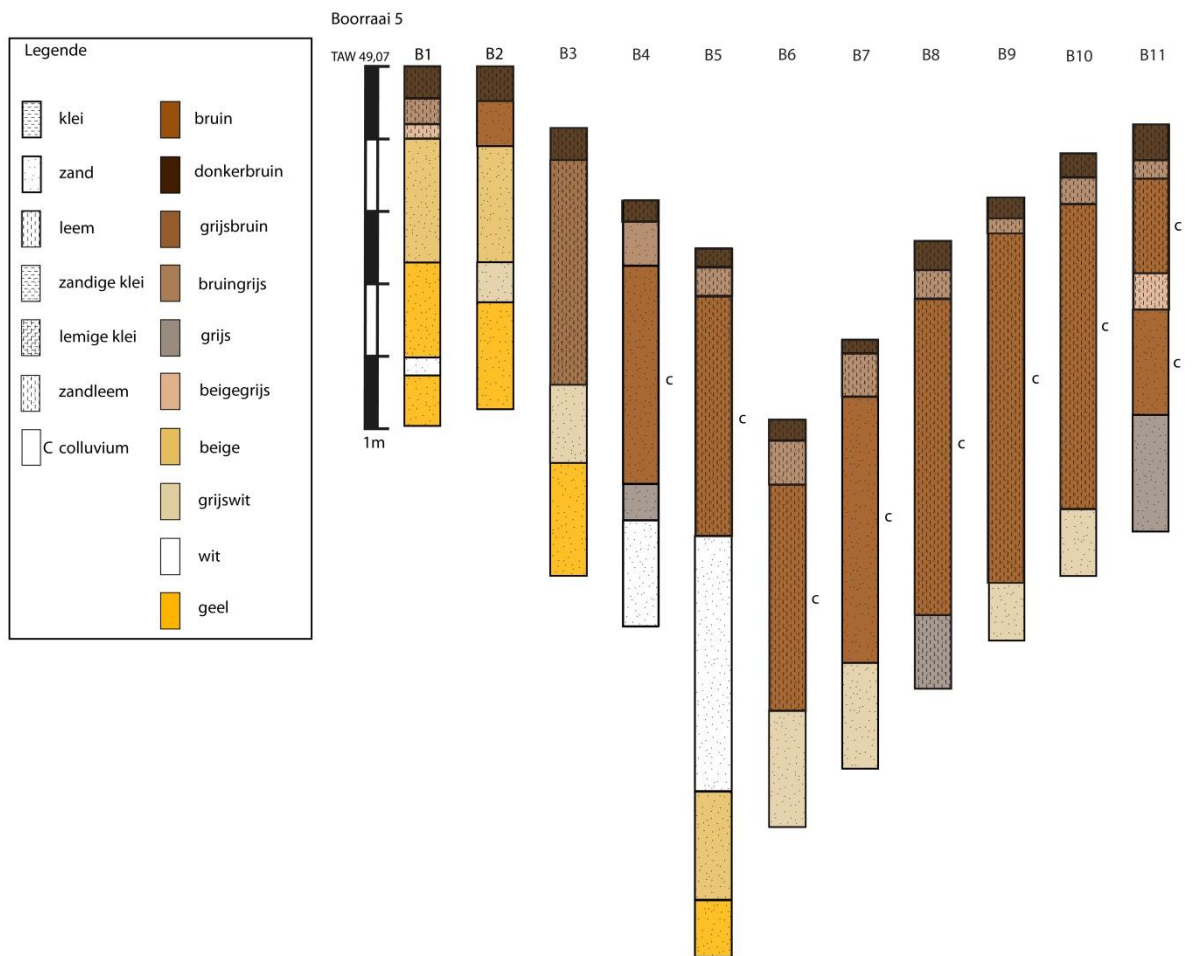
⁹ Deze tijdsindeling is overgenomen van de Onderzoeksbilans Onroerend Erfgoed Vlaanderen, .

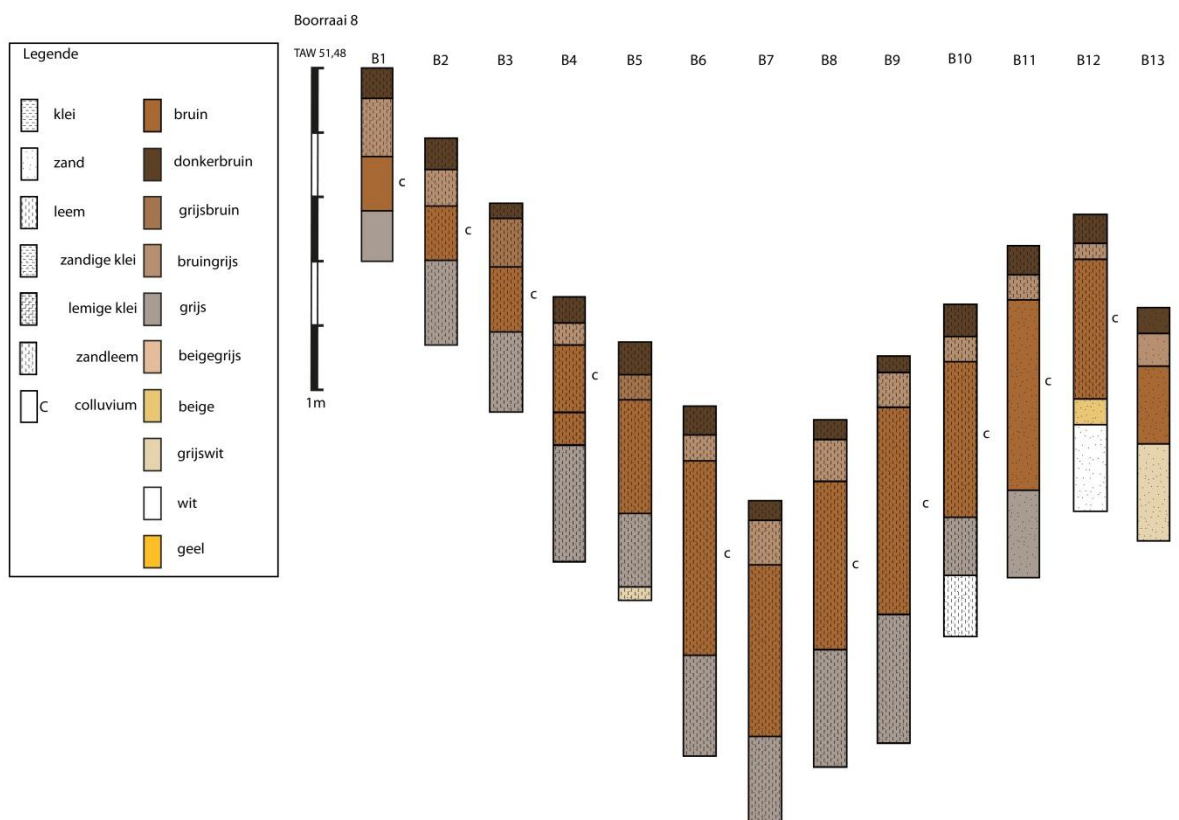
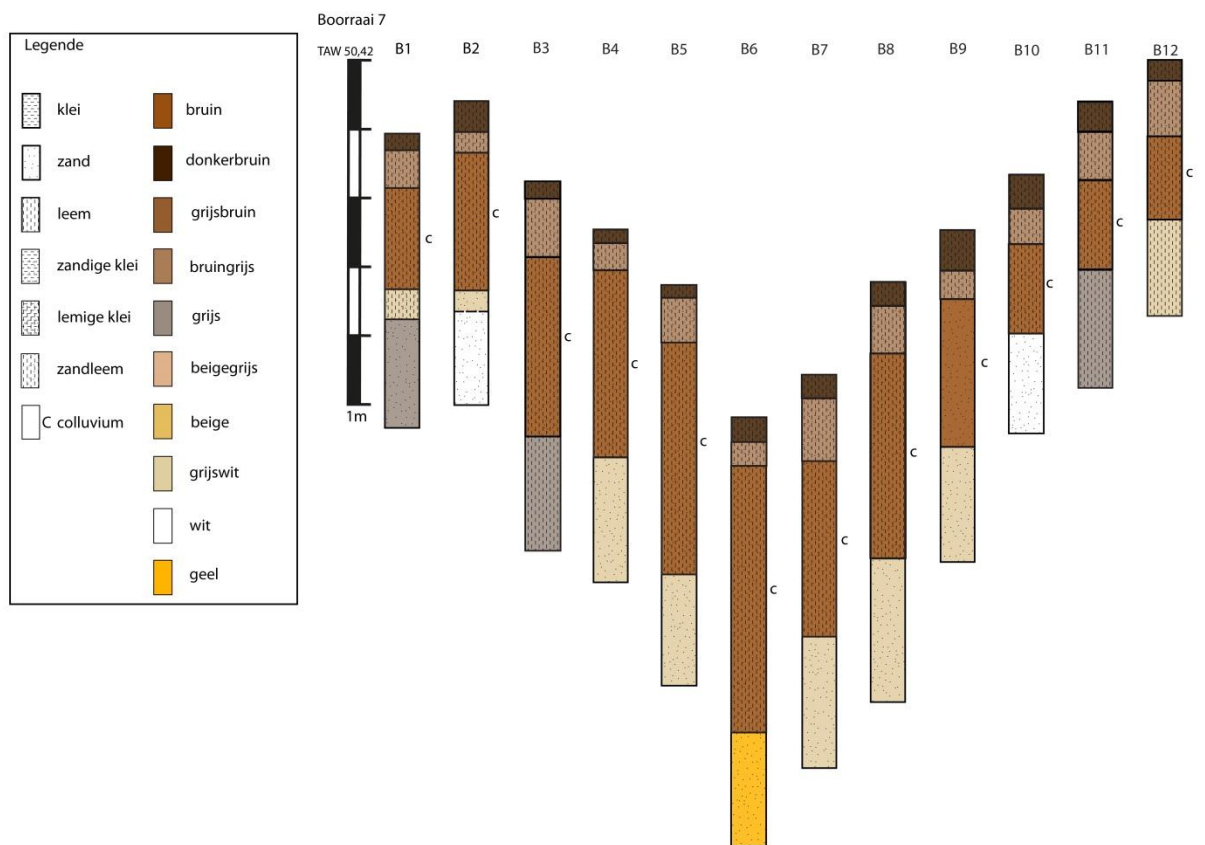
BIJLAGE 2: BOORPLAN

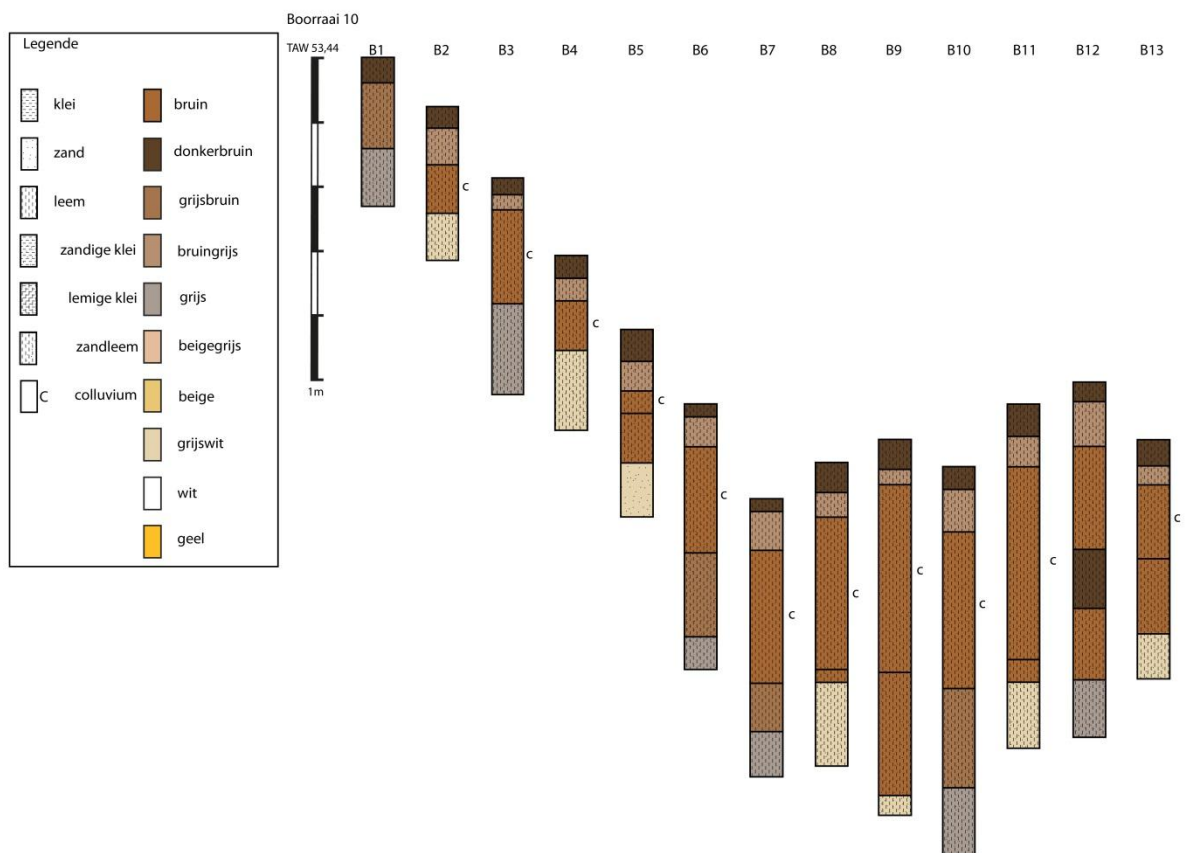
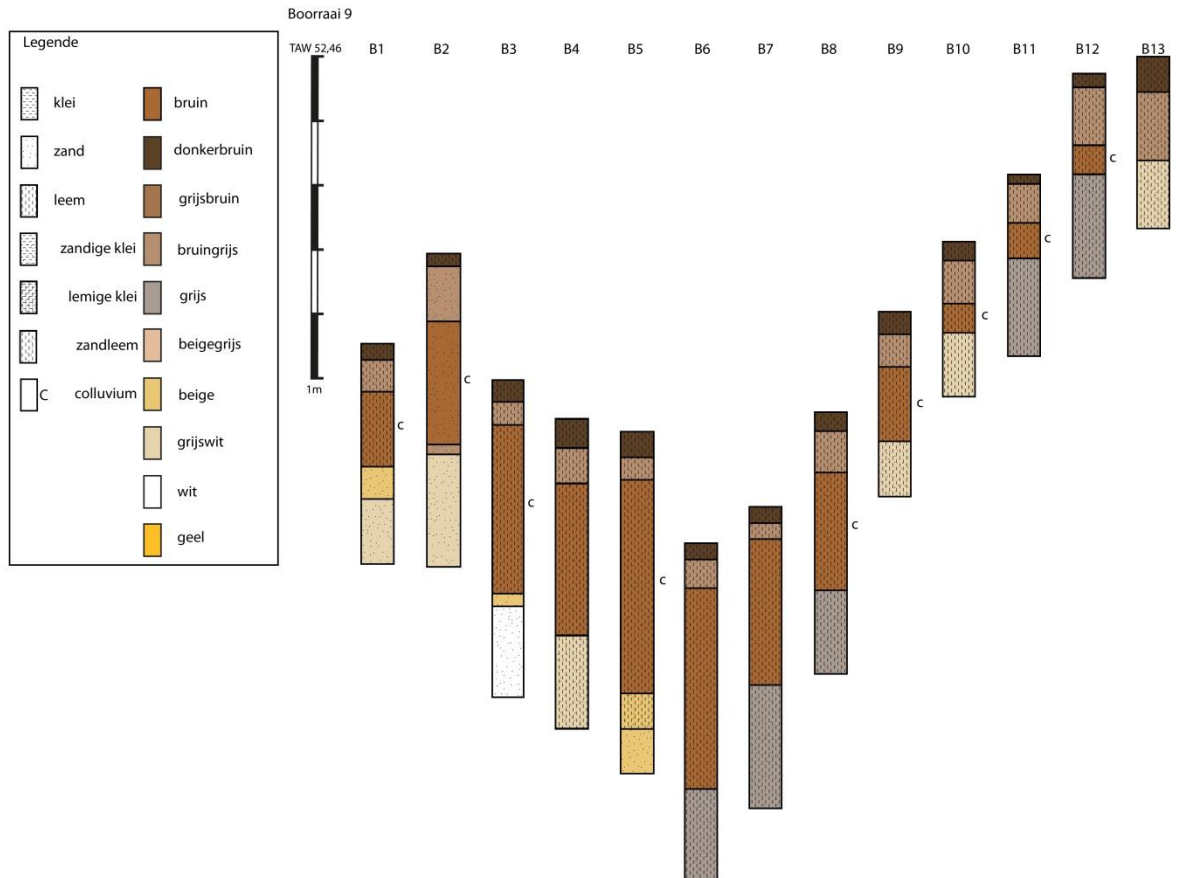

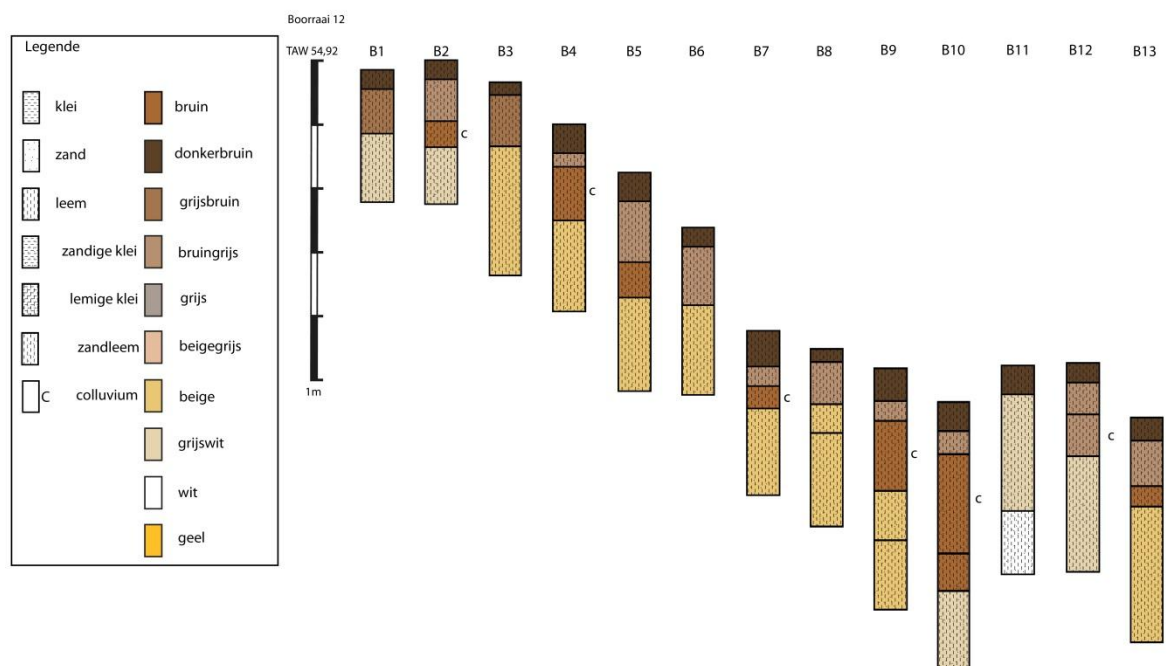
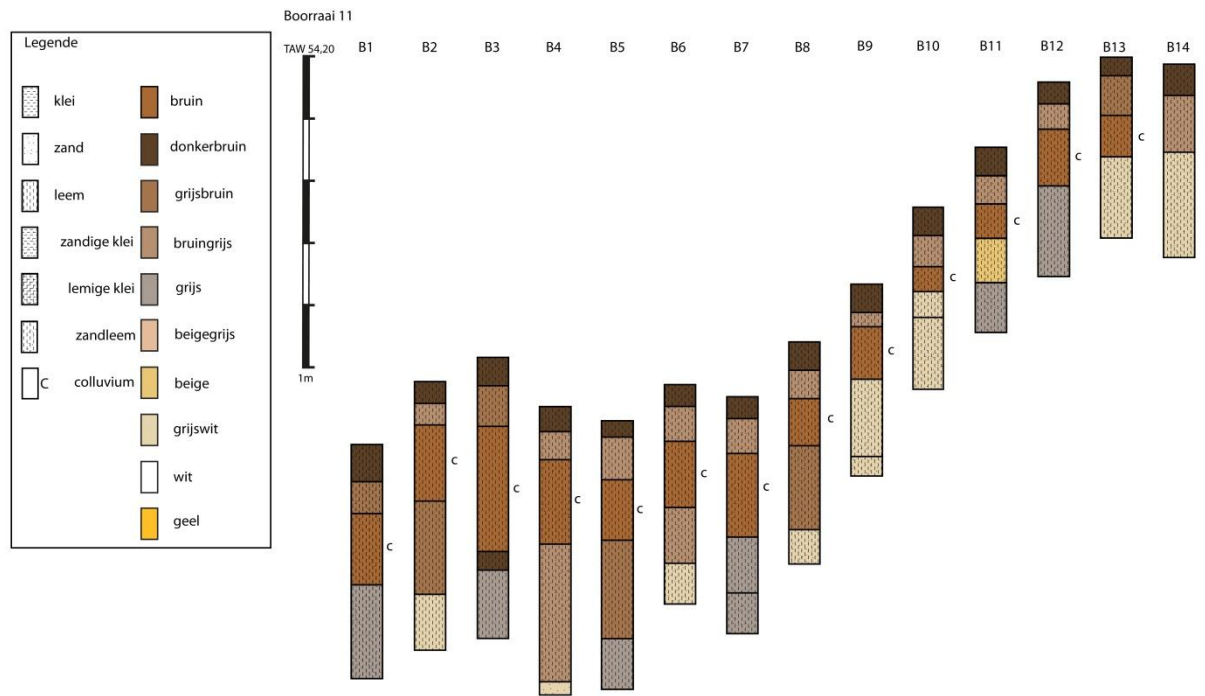
BIJLAGE 3: BOORSTATEN

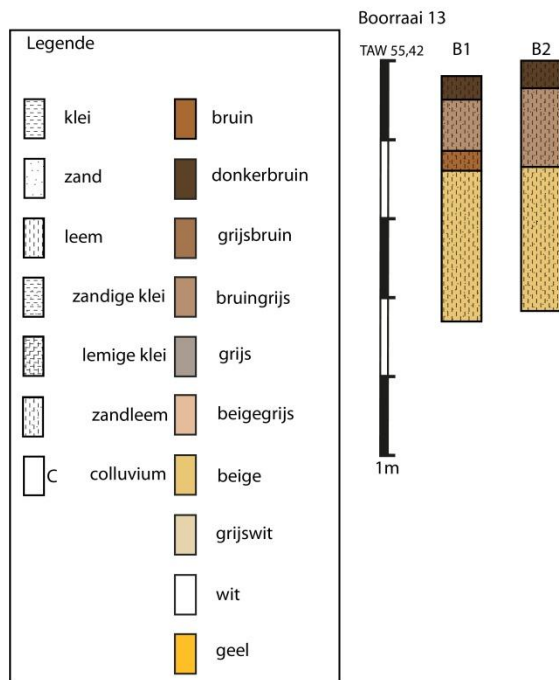

BIJLAGE 4: ZEEFRESIDU'S

Cfr. digitale bijlage

BIJLAGE 5: GRONDPLAN PROEFSLEUVENONDERZOEK

BIJLAGE 6: AARDEWERKINVENTARIS

N°	n	HG	FW		GW				ME			#	IND	Opmerking	Datering
			TS	OX	#	KW	AMF	DOL	#	RED	OXI	#			
1-1	1	1												groot wandfragment, geglad	late ijzer - Rom
3-4	1									1				sterk verveerd randfragment	Romeins?
3-6	1										1			blokvormig randfragment van een kom, met vingerafdruk	late ME
		1												geglad wandfragment, grove kwarts en chamotte-verschraling	late ijzer - Rom
4-3	5	2												sterk verveerde wandfragmenten	late ijzer - Rom
													2		
4-4	4	3												wandfragmenten met grove kwarts- en chamotteverschraling	late ijzer - Rom
		1												wandfragment met grove kwarts- en chamotteverschraling, besmeten	late ijzer - Rom
		2												geknikte wandfragmenten, grove kwartsverschraling	late ijzer - Rom
4-5	9	6												wandfragmenten, grove kwartsverschraling, 1 x geglad met vingerindruk	late ijzer - Rom
									1					randfragment, grove kwartsverschraling, buitenzijde geglad	late ijzer - Rom
4-7	2	2												sterk verveerde wandfragmenten, 1 x besmeten	late ijzer - Rom
5-1	2	1												wandfragment, geglad	late ijzer - Rom
		1												wandfragment, besmeten	late ijzer - Rom
		5												wandfragmenten met grove kwarts- en chamotteverschraling, 1 x geglad	late ijzer - Rom
6-2	7	1												geglad wandfragment met nagelindrukken, binnenin secundair verbrand,	late ijzer - Rom
		1												naarbuiten gericht randfragment	late ijzer - Rom
		2												gegladde wandfragmenten met grove kwarts- en chamotteverschraling	late ijzer - Rom
6-3	7	4												sterk verveerde wandfragmenten	late ijzer - Rom
								1							
6-4	3	1												geglad wandfragment	late ijzer - Rom
		2													
6-7	4	4												sterk verveerde wandfragmenten	late ijzer - Rom
7-9	1									1				randfragment met dekselprofiel en vingerindrukken	middeleeuws
										2				sterk verveerde wandfragmenten	late-ME
10-5	4									2				klinkend hard gebakken wandfragmenten	late-ME
											5			1 individu: 2-orige grape, loodglazuur	late-ME
10-8	11										6			1 individu: grape met schenktuit	late-ME

BIJLAGE 7: BOUWMATERIAALINVENTARIS

N°	n	kalkmortel	baksteen	tegels	varia	detail	datering
4-3		2	2				
4-4		1	1				

BIJLAGE 8: NATUURSTEENINVENTARIS

Item	n	detail
4-4	1	slijpsteen?

BIJLAGE 9: SPORENPLAN MET TAW HOOGTES